

Sþ.

127. Tillaga til þingsályktunar

um héraðabönn.

Flm.: Hannibal Valdimarsson, Pétur Ottesen, Sigfús Sigurhjartarson,
Skúli Guðmundsson.

Alþingi ályktar að fela ríkisstjórninni að láta lög nr. 26 frá 1943, um „héraðabönn“, koma til framkvæmda eigi síðar en frá 1. júlí 1947.

Greinargerð.

Í maímánuði síðastliðið vor ritaði Stórstúka Íslands öllum frambjóðendum við alþingiskosningar þær, sem þá fóru í hönd, og spurði þá þessara tveggja spurninga:

„1. Vilji þér beita áhrifum yðar til þess, að lög in um héraðabönn geti komið til framkvæmda sem allra fyrst?

2. Vilji þér styðja markvissa sókn að algeru áfengisbanni?“

Um 50 frambjóðendur svöruðu bréfinu, og allir hiklaust játandi, að tveimur undanteknum, sem þó létu aðeins í ljós nokkra vantrú á algeru aðflutningsbanni, „nema það væri liður í alþjóðasamtökum til útrýmingar áfengi í heiminum“. Annar þessara manna tók þó beint fram, að hann væri samþykkur því, að lög in um héraðabönn kæmu til framkvæmda, þótt hann einnig á því fyrirkomulagi sæi nokkra annmarka.

Það er því staðreynd, að allir þeir frambjóðendur, sem svöruðu bréfi Stórstúkunnar, tjáðu sig samþykka því, að lög in um héraðabönn yrðu látin koma til framkvæmda. Sams konar óskir og kröfur hafa verið fram bornar af fjöldamörgum félögum og félagasamböndum, þar á meðal af flestum bæjarstjórnnum landsins.

Þó að flutningsmönnum sé það vel ljóst, að engu lokamarki sé náð í baráttunni gegn áfengisbölinu með héraðabönnum einum, þá telja þeir vonir standa til, að með því móti mundi draga verulega úr almennri áfengisneyzlu á þeim svæðum, sem þær ráðstafanir næðu til. Þegar reynsla fengist svo af því, að héraðsbann hefði orðið til bóta á einhverjum stað, mætti ætla, að önnur héruð eða aðrir landshlutar færu í kjölfarið og afnæmu hjá sér útsölastaði áfengis með meirihlutaákvörðun kjósenda. Á þennan eðlilega hátt gætu héraðabönn smám saman stefnt að lokamarkinu: algeru aðflutningsbanni áfengis.

Það er ósamboðið íslenska ríkinu að byggja fjárhagsafkomu ríkissjóðs í sívaxandi mæli á þeim blóðþeningum, sem áfengisgróðinn vissulega er. Það er smánarblettur á lýðveldinu Íslandi að gera lífshamingju þegna þess þúsundum saman að auvirðilegri verzlunarvöru. Og bókstaflega verður það að teljast fátánleg fjárstæða, að ríkisvaldið sjálft reki til „ágóða“ fyrir ríkissjóð, verzlun, sem niðir af þjóðinni andlega og líkamlega heilbrigði hennar, brýtur niður lífshamingju fjölda manns á ári hverju, steypir öðrum í fjárhagslega glötun og dregur stórlega úr starfhæfni manna í öllum stéttum þjóðfélagsins.

Samtímis þessu á svo lögreglulið, lækna og hjúkrunarfólk daglega í ömurlegri baráttu við átakanlegar afleiðingar áfengisverzlunar ríkisins í margvíslegustu myndum afbrota, glæpa, auðnuleysis, spillingar og eymdar.

Nei, um þetta ætti ekki að þurfa að fjölyrða: Íslenskir kjósendur verða að fá heimild til að ákveða það með atkvæðagreiðslu, hvar eða hvort íslenska ríkið framvegis skuli hafa opnar vinverzlanir með þeim ömurlega árangri, sem nú blasir hverjum heilskyggnum manni við augum í öllum stærri kaupstöðum landsins. En annað eða meira felst ekki í þessari þingsályktunartillögu.

Á þessu þingi eru fram komnar tvær aðrar tillögur varðandi áfengismálin. Sýnir það hezt, að víða vakir nú einlægur vilji fyrir því að ráðast gegn hinu ægi-

lega böli ofdrykkjunnar, sem aldrei hefur gengið jafnnærri þessari þjóð og einmitt nú.

Má það vel vera, að skömmitun áfengis gæti einmitt orðið til verulegra bóta í sambandi við héraðabönnin, þótt flutningsmenn þessarar tillögu hafi nokkuð skiptar skoðanir um gagnsemi þeirrar ráðstöfunar einnar út af fyrir sig.

Hin tillagan, un að hið opinbera standi ekki fyrir vinveitingum eða veiti einstökum mönnum sérréttindi til vinkaupa, er í alla staði sjálfsögð og mun hljóta óskipt fylgi þeirra, sem að þessari þingsályktunartillögu standa.

Það má vissulega ekki dragast lengi úr þessu, að Alþingi geri ráðstafanir til að draga verulega úr áfengisbólinu, og það úrræðið, sem tvímælalaust á mestu fylgi að fagna meðal þjóðarinnar, er það, sem hér er lagt til, sem sé þetta, að Alþingi gefi ríkisstjórninni ákveðin fyriræli um að láta heimildarlögin um héraðabönn koma til framkvæmda.

Fylgiskjal I.

Samþykktir prestastefnunnar.

Prestastefna Íslands, háð dagana 20.—22. júní s. l., samþykkti meðal annars tillögur um áfengismálin:

Prestastefnan tekur undir þær áskoranir, sem fram komu á kvennafundi í Reykjavík 15. apríl s. l., að því viðbættu, að hagfræðileg rannsókn á áhrifum áfengisins færi ekki aðeins fram í Rvík, heldur um land allt.

Prestastefna Íslands beinir þeirri ósk eindregið til allra landsmanna, að áfengið verði ekki um hönd haft í mannfagnaði í sambandi við helgiathafnir.

„Prestastefnan 1946 óskar eftir þjóðaratkvæðagreiðslu í síðasta lagi 1947, um hvort leyfa skuli innflutning áfengis, og telur flutningsbann áfengis sterkasta ráðið til bóta á því öngþveiti, sem nú ríkir í áfengismálum þjóðarinnar.“

Prestastefna Íslands 1946 telur það ástand, sem nú ríkir í áfengismálum þjóðarinnar, eigi aðeins vansæmandi heldur háskalegt siðgæði og heilbrigði þjóðarinnar og beinir þeirri eindregnu áskorun til allra presta landsins, að þeir vinni ötullega hver í sínu prestakalli gegn áfengishölinu og leggi fram sinn skerf til þess að skapa það almenningsálit, sem telur ofnautu áfengis vansæmandi frjálsbornum mönnum, og óskar þess, að allir þeir, sem gegna ábyrgðarstörfum eða opinberum störfum, séu hindindismenn.

Jafnframt skorar Prestastefnan á ríkisstjórn og Alþingi að gera sem fyrst og eigi síðar en á næsta haustþingi ráðstafanir til að draga verulega úr áfengisnautn þjóðarinnar og koma á fót nauðsynlegum hælum fyrir ofdrykkjumenn.

Fylgiskjal II.

Ályktun Sambands íslenzkra barnakennara.

Niunda fulltrúaðing Sambands íslenzkra barnakennara (S.Í.B.), haldið í Reykjavík dagana 21.—26. júní 1946, telur ástand það, sem nú ríkir í áfengismálum þjóðarinnar, hið háskalegasta. Daglegir viðburðir af völdum þess eru slys, glæpir og alls konar afbrot, upplausn heimila, hvers konar lausung, siðspilling og gegndarlaus fjársóum.

Telur þingið, að heilsu, siðferðisþreki og sjálfstæði þjóðarinnar sé stefnt í beinan voða, ef þessu heldur áfram. Þingið vítir harðlega þá stjórnarstefnu að byggja fjárhagsafkomu ríkisins að verulegu leyti á þeim blóðþeningum, sem áfengisgróðinn er, og telur, að afla eigi þeirra tekna með beinum sköttum eða á annan hátt. Einnig átelur þingið þá framkomu Alþingis og ríkisstjórnar að hafa að engu háværar raddir og eindregnar ályktanir og áskoranir fjölmennra félagsamtaka og funda hvaðanæva af landinu til umbóta umræddum málum.

Þingið skorar á hæstvirt stjórnarvöld ríkisins að hefja nú þegar framkvæmdir á grundvelli nefndra ályktana og að öðru leyti eftir eigin leiðum.

Jafnframt skorar þingið á alla foreldra og kennara við alla skóla landsins, frá barnaskólum að háskóla meðtöldum, að hefja þegar alhliða sókn gegn áfengisbólinu, með því m. a.:

1. að sveigja hugi æskulýðsins til hófsemi og bindindis og vera honum til fyrirmyndar í þeim efnum;
2. að taka höndum saman við alla þá, sem vilja vinna gegn neyzlu áfengra drykkja, og styrkja viðleitni þeirra eftir mætti;
3. að vinna markvisst að því að skapa í landinu það almenningssálit, er telur drykkjuskap ósiðlegan, hættulegan og ekki sæmandi menningarþjóð;
4. að stuðla að því eftir mætti, að löggjafarþing þjóðarinnar verði einvörðungu skipað bindindissinnuðum mönnum.